

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
П'ята секція
РІШЕННЯ

Справа «Куликов та інші проти України»
(Заяви № 5114/09 та 17 інших - див. перелік у додатку)

СТРАСБУРГ
19 січня 2017 року

ОСТАТОЧНЕ
19/04/2017

Автентичний переклад

Це рішення набуло статусу остаточного відповідно до [пункту 2](#) статті 44 Конвенції. Його текст може підлягати редакційним виправленням.

У справі «Куликов та інші проти України»

Європейський суд з прав людини (п'ята секція), засідаючи палатою, до складу якої увійшли:

Ангеліка Нуссбергер (<...>), Голова,
Ерік Мьосе (<...>),
Ганна Юдківська (<...>),
Андре Потоцький (<...>),
Йонко Грозєв (<...>),
Карло Ранзоні (<...>),
Мартінш Мітс (<...>), судді,
та Мілан Блашко (<...>), заступник Секретаря секції,

після обговорення за зачиненими дверима 13 грудня 2016 року
постановляє таке рішення, що було ухвалено у той день:

ПРОЦЕДУРА

1. Справу було розпочато за вісімнадцятьма заявами (№№ 5114/09, 4588/11, 9740/11, 12812/11, 20554/11, 35336/11, 68443/11, 75790/11, 78241/11, 5678/12, 11775/12, 21546/12, 54135/12, 65207/12, 77810/12, 242/13, 15073/13 та 57154/13), поданими до Суду проти України на підставі [статті 34](#) Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі - Конвенція) вісімнадцятьма громадянами України (далі - заявники), особисті дані яких разом із датами подання заяв викладено у [Додатку I](#). Перелік представників заявників (якщо такі представники були) наведено у [Додатку II](#).

2. Уряд України (далі - Уряд) на останніх етапах провадження представляв його Уповноважений - п. Іван Ліщина.

3. Заявники стверджували, зокрема, що звільнення їх з посад суддів порушувало їхні права, гарантовані [статтями 6](#) та [8](#) Конвенції.

4. 14 червня 2011 року Уряд було повідомлено про заяву № 4588/11. 15 січня 2014 року Уряд було повідомлено про всі інші заяви.

ФАКТИ

I. ОБСТАВИНИ СПРАВИ

A. Загальні факти

5. Заявники обіймали посади суддів національних судів. Щодо них були порушені провадження, внаслідок чого їх було звільнено з посад суддів. Факти, що стали підставою для їх звільнення, розглядала Вища рада юстиції (далі - ВРЮ). Подання ВРЮ про звільнення суддів було внесено на розгляд до Верховної Ради України або Президента України (залежно від того, який з цих органів влади призначав заявників на посади суддів) для прийняття остаточних рішень щодо їх звільнення.

6. У подальшому заявники безрезультатно оскаржували своє звільнення до Вищого адміністративного суду України (далі - ВАСУ) або інших судів.

B. Окремі факти, що стосуються кожної заяви

1. Заява № 5114/09, подана Андрієм Володимировичем КУЛИКОВИМ

7. 4 лютого 2004 року ВРЮ встановила, що заявник порушив присягу судді. ВРЮ прийняла рішення внести до Верховної Ради України подання про звільнення заявника з посади судді за «порушення присяги». ВРЮ вказала, що заявник проігнорував вказівки голови та заступника голови суду, у якому він працював. Крім того, заявник незаконно порушив кримінальну справу стосовно голови суду. ВРЮ також зазначила, що заявник зневажливо ставився до внутрішніх правил суду, його професійна компетенція не покращилась та у нього були труднощі у спілкуванні з колегами, які працювали у тому ж суді. ВРЮ відхилила твердження заявника про те, що пропозиція про його звільнення не ґрунтувалась на достовірних фактах, а голова суду ставився до нього упереджено і втручався у професійну діяльність заявника. ВРЮ дійшла висновку, що заявник не виконував свої обов'язки чесно і сумлінно, а тому мав бути звільнений з посади.

8. 22 травня 2008 року Верховна Рада України проголосувала за звільнення заявника та ухвалила відповідну Постанову.

(а) Оскарження рішення ВРЮ

9. Заявник оскаржив рішення ВРЮ щодо його звільнення до судів.

10. 13 липня 2007 року Шевченківський районний суд міста Києва відхилив позов заявника у зв'язку з його безпідставністю.

11. 26 жовтня 2010 року Київський апеляційний адміністративний суд залишив цю постанову без змін.

12. 2 листопада 2010 року заявник безуспішно звернувся до апеляційного суду з заявою про отримання копії постанови від 26 жовтня 2010 року.

13. 17 і 19 листопада 2010 року заявник оскаржував цю постанову до ВАСУ. Заявника не було поінформовано про результати провадження у ВАСУ.

(b) Оскарження Постанови Верховної Ради України

14. 22 квітня 2009 року заявник оскаржив Постанову Верховної Ради України від 22 травня 2008 року до Київського окружного адміністративного суду.

15. 13 жовтня 2009 року суд зупинив розгляд справи до завершення провадження про законність рішення ВРЮ.

16. 16 серпня 2012 року суд постановив ухвалу про залишення позовної заяви заявника без розгляду по суті.

2. Заява № 4588/11, подана Володимиром Миколайовичем КОРЗАЧЕНКОМ

17. 7 червня 2010 року ВРЮ встановила, що заявник порушив присягу судді. ВРЮ прийняла рішення внести Президенту України подання щодо звільнення заявника з посади судді за «порушення присяги». ВРЮ зазначила, що заявник як суддя суду першої інстанції порушив положення законодавства щодо територіальної підсудності справи, яка стосувалася трудового спору на державному підприємстві. Крім того, ВРЮ встановила, що, розглядаючи цю справу, він порушив положення законодавства щодо застосування заходів забезпечення позову. Внаслідок застосування заходів забезпечення позову державі було завдано значних збитків.

18. 6 липня 2010 року Президент України видав Указ про звільнення заявника з посади судді за «порушення присяги».

19. Заявник оскаржив до ВАСУ рішення ВРЮ та Указ Президента України стосовно його звільнення.

20. 28 липня 2010 року ВАСУ залишив фактичні висновки та правову оцінку ВРЮ у справі заявника без змін та відхилив позов заявника у зв'язку з його безпідставністю.

3. Заява № 9740/11, подана Олегом Володимировичем БАЧУНОМ

21. 17 травня 2010 року ВРЮ встановила, що заявник порушив присягу судді. ВРЮ прийняла два рішення стосовно внесення до Верховної Ради України подання про звільнення заявника з посади судді за «порушення присяги». ВРЮ зазначила, що при відправленні правосуддя заявник систематично допускав процесуальні помилки, ухвалював рішення, що суперечили національному законодавству, а також неналежним чином застосовував заходи забезпечення позову. ВРЮ також вважала, що витрати заявника очевидно не відповідали його офіційному доходу. ВРЮ дійшла висновку, що обставини справи свідчили, що заявник зганьбив професію судді та поставив під сумнів власну об'єктивність та неупередженість. Пояснення заявника були відхилені як необґрунтовані.

22. 3 червня 2010 року Верховна Рада України проголосувала за звільнення заявника та ухвалила відповідну Постанову.

23. Заявник оскаржив до ВАСУ рішення ВРЮ та Постанову Верховної Ради України стосовно його звільнення.

24. 13 серпня 2010 року ВАСУ відхилив позови заявника як необґрунтовані.

4. Заява № 12812/11, подана Сергієм Михайловичем КОНЯКІНИМ

25. 11 червня 2009 року ВРЮ встановила, що заявник порушив присягу судді. У зв'язку з цим ВРЮ прийняла рішення внести до Верховної Ради України подання про звільнення заявника з посади судді за «порушення присяги». ВРЮ зазначила, що заявник ухвалив декілька незаконних і необґрунтованих рішень, а також недотримувався процесуального законодавства при відправленні правосуддя. Заперечення заявника були відхилені як необґрунтовані.

26. 3 червня 2010 року Верховна Рада України проголосувала за звільнення заявника та ухвалила відповідну Постанову.

27. Заявник оскаржив до ВАСУ Постанову Верховної Ради України стосовно його звільнення. У своєму позові він стверджував, що висновки ВРЮ були безпідставними та незаконними; провадження у ВРЮ відбувалося з порушеннями. ВРЮ вступила у справу в якості третьої особи.

28. 18 серпня 2010 року ВАСУ відхилив позов заявника як безпідставний. ВАСУ встановив, що висновки ВРЮ були обґрунтованими, а рішення ВРЮ і Верховної Ради України - законними.

5. Заява № 20554/11, подана Людмилою Іванівною СТАСОВСЬКОЮ

29. 26 травня 2010 року ВРЮ встановила, що заявниця порушила присягу судді. ВРЮ прийняла три рішення стосовно внесення до Верховної Ради України подання щодо звільнення заявниці з посади судді за «порушення присяги». ВРЮ зазначила, що заявниця ухвалила декілька незаконних і необґрунтованих рішень, а також не дотримувалась процесуального законодавства при відправленні правосуддя. Відповідно до висновку ВРЮ процесуальні помилки заявниці зганьбили професію судді та поставили під сумнів її власну об'єктивність і неупередженість, тому вона підлягала звільненню з посади. Доводи заявниці були відхилені як такі, що не заслуговують на увагу.

30. 17 червня 2010 року Верховна Рада України проголосувала за звільнення заявниці та ухвалила відповідну Постанову.

31. Заявниця оскаржила до ВАСУ одне з рішень ВРЮ від 26 травня 2010 року, а також Постанову Верховної Ради України про її звільнення.

32. 23 вересня 2010 року ВАСУ розглянув справу і дійшов висновку, що рішення ВРЮ було законним і обґрунтованим. Що стосується двох інших рішень, винесених ВРЮ в той самий день, ВАСУ зазначив, що заявниця їх не оскаржувала. Відтак, ВАСУ постановив, що підстави для розгляду законності інших рішень ВРЮ відсутні. ВАСУ також встановив, що право заявниці на участь у пленарному засіданні Верховної Ради було порушено, а тому ухвалив, що Постанова Верховної Ради стосовно заявниці є незаконною.

33. 23 грудня 2010 року Верховна Рада України повторно проголосувала за звільнення заявниці з посади судді (на основі рішень ВРЮ від 26 травня 2010 року) та ухвалила відповідну Постанову.

34. Заявниця звернулась до ВАСУ з позовом про визнання неправомірною та скасування Постанови Верховної Ради України.

35. 31 травня 2011 року ВАСУ відмовив у задоволенні позову заявниці як необґрунтованого. ВАСУ встановив, що процедура звільнення заявниці Верховною Радою України, а також відповідна Постанова, ухвалена нею, були законними.

6. Заява № 35336/11, подана Петром Олеговичем КОВЗЕЛЕМ

36. 7 червня 2010 року ВРЮ встановила, що заявник порушив присягу судді. У зв'язку з цим ВРЮ прийняла рішення внести Президенту України подання щодо звільнення заявника з посади судді за «порушення присяги». ВРЮ зазначила, що заявник неналежним чином застосував заходи забезпечення позову у справі, де відповідачем було Міністерство юстиції. Відповідно до висновку ВРЮ вказане порушення поставило під сумнів об'єктивність та неупередженість заявника та доводило, що заявник несумлінно виконував свої обов'язки і зганьбив професію судді.

37. 18 червня 2010 року Указом Президента України заявника було звільнено з посади судді.

38. Заявник оскаржив звільнення його з посади до ВАСУ.

39. 27 січня 2011 року ВАСУ встановив, що рішення ВРЮ було незаконним. ВАСУ також зазначив, що заявник просив суд «скасувати» Указ Президента про його звільнення, а не «визнати його незаконним». Проте скасування актів Президента України та ВРЮ не входило до повноважень ВАСУ як суду першої інстанції. У зв'язку з цим ВАСУ послався на [статтю 11](#) Кодексу адміністративного судочинства України (далі - КАСУ), зазначивши, що вказане положення унеможливлювало розгляд справи поза межами позовних вимог.

40. Беручи до уваги постанову ВАСУ від 27 червня 2011 року, в. о. Президента України 18 березня 2014 року скасував Указ Президента України від 18 червня 2010 року щодо звільнення заявника.

41. 19 березня 2014 року заявника було поновлено на посаді судді.

7. Заява № 68443/11, подана Кирилом Олександровичем КОРМУШИНИМ

42. 6 грудня 2010 року ВРЮ встановила, що заявник порушив присягу судді. ВРЮ прийняла два рішення про внесення до Верховної Ради України подання щодо звільнення заявника з посади судді за «порушення присяги». ВРЮ зазначила, що, відправляючи правосуддя, заявник порушував процесуальне законодавство, а також втручався у діяльність правоохоронних органів під час здійснення розшукових дій. Ці порушення поставили під сумнів об'єктивність і неупередженість заявника, який несумлінно виконував свої обов'язки. ВРЮ відхилила доводи заявника щодо заперечення рішення про його звільнення.

43. 23 грудня 2010 року Верховна Рада України проголосувала за звільнення заявника та ухвалила відповідну Постанову.

44. Заявник оскаржив рішення ВРЮ і Постанову Верховної Ради України щодо його звільнення до ВАСУ.

45. 6 квітня 2011 року ВАСУ відмовив у задоволенні позову заявника у зв'язку з його безпідставністю. Відповідно до тверджень заявника у той день ВАСУ проголосив лише вступну і резолютивну частини рішення.

46. 5 травня 2011 року ВАСУ надіслав заявнику копію повного тексту рішення. Заявник стверджував, що отримав цей лист 7 травня 2011 року.

8. Заява № 75790/11, подана Лілією Анатоліївною ВАСІНОЮ

47. 1 березня 2011 року ВРЮ встановила, що заявниця порушила присягу судді. Відтак, ВРЮ прийняла рішення внести до Верховної Ради України подання щодо звільнення заявниці з посади судді за «порушення присяги». ВРЮ зазначила, що заявниця ухвалила декілька незаконних і необґрунтованих рішень, неналежним чином застосовувала заходи забезпечення позову і допускала процесуальні помилки при відправленні правосуддя. ВРЮ постановила, що ці порушення поставили під сумнів об'єктивність, неупередженість та незалежність заявниці; крім того, відповідно до рішення ВРЮ, заявниця проігнорувала вимоги національного законодавства і несумлінно виконувала свої обов'язки. ВРЮ відхилила заперечення заявниці як необґрунтовані.

48. Заявниця оскаржила рішення ВРЮ до ВАСУ.

49. 2 червня 2011 року ВАСУ відхилив позов заявниці у зв'язку з його безпідставністю.

50. 7 липня 2011 року проект Постанови Верховної Ради України щодо звільнення заявниці з посади судді не було підтримано більшістю депутатів Верховної Ради.

51. 3 листопада 2011 року Верховна Рада України проголосувала за звільнення заявниці та ухвалила відповідну Постанову.

52. 17 травня 2012 року ВАСУ відхилив позов заявниці про визнання незаконними рішення ВРЮ та Постанови Верховної Ради України стосовно її звільнення у зв'язку з його безпідставністю, зазначивши зокрема, що рішення ВРЮ від 1 березня 2011 року вже було розглянуто ВАСУ. ВАСУ не встановив жодних порушень у процедурі звільнення заявниці Верховною Радою України.

9. Заява № 78241/11, подана Ігорем Івановичем БАРАНЕНКОМ

53. 26 травня 2010 року ВРЮ встановила, що заявник порушив присягу судді. У зв'язку з цим ВРЮ прийняла рішення внести до Верховної Ради України подання щодо звільнення заявника з посади судді за «порушення присяги». ВРЮ зазначила, що заявник як головуючий суддя брав участь у розгляді справи, в якій суддя В., його родич, виступав третьою особою. За результатами розгляду цієї справи було винесено незаконне рішення, скасоване судом вищої інстанції. ВРЮ також зазначила, що заявник приховав той факт, що він і суддя В. є родичами. ВРЮ вважала, що ці факти поставили під сумнів об'єктивність і неупередженість заявника, який зганьбив професію судді, знехтував правилами етичної поведінки судді та

несумлінно виконував свої обов'язки. ВРЮ відхилила заперечення заявника як необґрунтовані.

54. 17 червня 2010 року Верховна Рада України проголосувала за звільнення заявника та ухвалила відповідну Постанову.

55. Заявник звернувся до ВАСУ, з позовом про визнання протиправною та скасування Постанови Верховної Ради України.

56. 15 вересня 2010 року ВАСУ розглянув справу. ВАСУ зазначив, що заявник по суті не оскаржував рішення ВРЮ; крім того, він не вказав ВРЮ як сторону провадження. Відтак, ВАСУ постановив, що підстави для розгляду питання про законність рішення ВРЮ стосовно заявника відсутні. ВАСУ також встановив, що право заявника на участь у пленарному засіданні Верховної Ради не було дотримано, і визнав Постанову Верховної Ради стосовно заявника незаконною.

57. 23 грудня 2010 року Верховна Рада України повторно проголосувала за звільнення заявника з посади судді (на підставі рішення ВРЮ від 26 травня 2010 року) та ухвалила відповідну Постанову.

58. Заявник звернувся до ВАСУ з позовом про визнання незаконною Постанови Верховної Ради України. Він стверджував, що висновки ВРЮ були необґрунтованими і незаконними; крім того, провадження у ВРЮ відбувалось із порушеннями. Заявник просив залучити ВРЮ в якості третьої особи у справі.

59. 5 липня 2011 року ВАСУ розглянув справу і відхилив позов заявника як необґрунтований. У постанові ВАСУ було зазначено, що заявник по суті не оскаржував рішення ВРЮ, а тому підстав для перегляду рішення ВРЮ немає. ВАСУ також встановив, що процедура звільнення заявника Верховною Радою України, а також відповідна Постанова, ухвалена нею, були законними.

10. Заява № 5678/12, подана Ігорем Анатолійовичем БОНДАРЕНКОМ

60. 6 грудня 2010 року ВРЮ встановила, що заявник порушив присягу судді. ВРЮ прийняла рішення внести до Верховної Ради України подання про звільнення заявника з посади судді за «порушення присяги». ВРЮ зазначила, що заявник неналежним чином застосовував національне законодавство у земельних і адміністративних справах, а також не дотримувався положень процесуального законодавства під час розгляду цих справ. Відповідно до висновку ВРЮ такі порушення призвели до того, що об'єктивність та неупередженість заявника було поставлено під сумнів. ВРЮ доводила, що заявник несумлінно виконував свої обов'язки і зганьбив професію судді. Пояснення заявника були відхилені як необґрунтовані.

61. 21 квітня 2011 року Верховна Рада України проголосувала за звільнення заявника та ухвалила відповідну Постанову.

62. 19 травня 2011 року заявник звернувся до ВАСУ, з позовом про визнання незаконними Постанови Верховної Ради України та рішення ВРЮ. Він зазначив, що пропустив строк оскарження рішення ВРЮ у зв'язку із серйозною хворобою його дитини.

63. 21 червня 2011 року ВАСУ своєю ухвалою залишив без розгляду позов заявника в частині вимог про визнання незаконним рішення ВРЮ, встановивши, що заявник пропустив строк оскарження рішення ВРЮ без поважної причини.

64. 21 липня 2011 року ВАСУ відхилив позов заявника про визнання незаконною Постанови Верховної Ради України у зв'язку з його безпідставністю. У постанові ВАСУ зазначалося, що заявника було повідомлено про пленарне засідання Верховної Ради України, а тому його неявка на таке засідання не дає підстав для визнання відповідної Постанови незаконною.

11. Заява № 11775/12, подана Ніною Дмитрівною БАБИЧ

65. 26 травня 2010 року ВРЮ встановила, що заявниця порушила присягу судді. ВРЮ прийняла рішення внести до Верховної Ради України подання щодо звільнення заявниці з посади судді за «порушення присяги». ВРЮ встановила, що заявниця не дотримувалась положень процесуального законодавства під час розгляду корпоративного спору, і ухвалила у цій справі незаконне рішення. На думку ВРЮ, такі порушення свідчать про те, що заявниця зганьбила професію судді, а її дії не були сумлінними та неупередженими. Пояснення заявниці були відхилені як безпідставні.

66. 17 червня 2010 року Верховна Рада України проголосувала за звільнення заявниці та ухвалила відповідну Постанову.

67. Заявниця звернулася до ВАСУ з позовом про визнання дій ВРЮ та Верховної Ради України протиправними, а рішень - незаконними.

68. 18 серпня 2010 року постановою ВАСУ визнано законним рішення ВРЮ. Щодо розгляду у Верховній Раді України ВАСУ дійшов висновку, що право заявниці на участь у пленарному засіданні Верховної Ради було порушено, а тому визнав Постанову Верховної Ради стосовно заявниці незаконною.

69. 23 грудня 2010 року Верховна Рада України повторно проголосувала за звільнення заявниці з посади судді (на підставі подання ВРЮ від 26 травня 2010 року) та ухвалила відповідну Постанову.

70. Заявниця звернулася до ВАСУ з позовом про оскарження другої Постанови Верховної Ради України. За клопотанням заявниці ВРЮ було залучено до участі у справі у якості третьої особи.

71. 28 вересня 2011 року ВАСУ розглянув справи та відмовив у задоволенні позову у зв'язку з його необґрунтованістю. Він зазначив, що рішення ВРЮ від 26 травня 2010 року раніше вже було розглянуто ВАСУ. ВАСУ також встановив, що процедура звільнення заявниці Верховною Радою України, а також відповідна Постанова, ухвалена нею, були законними.

12. Заява № 21546/12, подана Олександром Миколайовичем РОЗДОБУДЬКОМ

72. 14 червня 2011 року ВРЮ встановила, що заявник порушив присягу судді. ВРЮ прийняла рішення внести до Верховної Ради України подання про звільнення заявника з посади судді за «порушення присяги». ВРЮ зазначила, що заявник ухвалив декілька незаконних рішень, а також допускав процесуальні помилки, відправляючи правосуддя. ВРЮ дійшла висновку, що помилки заявника ставили під сумнів його об'єктивність, неупередженість і незалежність, а свої обов'язки він виконував несумлінно.

73. 22 вересня 2011 року Верховна Рада України проголосувала за звільнення заявника та ухвалила відповідну Постанову.

74. 4 жовтня 2011 року ВАСУ відмовив у задоволенні позову заявника про визнання протиправним і скасування рішення ВРЮ.

13. Заява № 54135/12, подана Лідією Володимирівною ТОКАР

75. 21 лютого 2007 року ВРЮ встановила, що заявниця порушила присягу судді, і прийняла рішення внести до Верховної Ради України подання щодо звільнення заявниці з посади судді за «порушення присяги». ВРЮ зазначила, що заявниця неналежним чином застосувала заходи забезпечення позову у корпоративному спорі, чим безпідставно втрутилась в господарську діяльність підприємства; також вона не дотримувалась процесуального законодавства, відправляючи правосуддя у тій справі. ВРЮ дійшла висновку, що такі порушення свідчили про те, що заявниця діяла незаконно, упереджено і не була незалежною. Пояснення заявниці були відхилені як безпідставні.

76. 5 червня 2008 року Верховна Рада України проголосувала за звільнення заявниці та ухвалила відповідну Постанову.

77. Заявниця звернулася до Вінницького окружного адміністративного суду з позовом про визнання дій Верховної Ради України та ВРЮ незаконними.

78. 28 листопада 2008 року цей суд відмовив заявниці у задоволенні позову у зв'язку з його необґрунтованістю.

79. 16 грудня 2009 року Київський апеляційний адміністративний суд відмовив у задоволенні апеляційної скарги заявниці у зв'язку з його безпідставністю.

80. 6 березня 2012 року ВАСУ залишив касаційну скаргу заявниці без задоволення.

14. Заява № 65207/12, подана Олександром Анатолійовичем ШКІНДЕРОМ

81. 24 січня 2012 року ВРЮ встановила, що заявник порушив присягу судді. ВРЮ прийняла рішення внести до Верховної Ради України подання щодо звільнення заявника з посади судді за «порушення присяги». ВРЮ зазначила, що заявник неодноразово йшов у відпустку без відповідного погодження з керівництвом суду, не з'являвся на робочому місці без поважних причин, заважав помічнику судді виконувати його обов'язки, відмовлявся розглядати справи, а також не дотримувався положень законодавства стосовно подання декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру. Беручи до уваги ці факти, ВРЮ дійшла висновку, що заявник зневажливо ставився до своїх професійних обов'язків, зганьбив професію судді, а отже підлягає звільненню з посади судді.

82. 12 квітня 2012 року Верховна Рада України проголосувала за звільнення заявника та ухвалила відповідну Постанову.

83. У період з лютого до серпня 2012 року заявник намагався ініціювати провадження у ВАСУ, оскаржуючи рішення ВРЮ. ВАСУ неодноразово відмовляв у відкритті провадження, вказуючи, що заявник не усунув недоліки позовних заяв.

84. Заявник звернувся до ВАСУ з позовом про визнання Постанови Верховної Ради України щодо його звільнення незаконною.

85. 5 червня 2012 року ВАСУ відмовив у задоволенні позову заявника у зв'язку з його безпідставністю.

15. Заява № 77810/12, подана Олександром Івановичем ВОЛВЕНКОМ

86. 24 січня 2012 року ВРЮ встановила, що заявник порушив присягу судді. ВРЮ прийняла рішення внести до Верховної Ради України подання щодо звільнення заявника з посади судді за «порушення присяги». ВРЮ зазначила, що заявник неодноразово йшов у відпустку без відповідного погодження керівництва суду, не з'являвся на робочому місці без поважних причин, відмовлявся приймати до свого провадження справи, відкладав розгляд кримінальних справ, заважав помічнику судді виконувати його обов'язки, а також не дотримувався положень законодавства стосовно подання декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру. Беручи до уваги ці факти, ВРЮ встановила, що заявник зневажливо ставився до своїх професійних обов'язків, зганьбив професію судді, а отже підлягає звільненню з посади судді.

87. 12 квітня 2012 року Верховна Рада України проголосувала за звільнення заявника та ухвалила відповідну Постанову.

88. У період з лютого до серпня 2012 року заявник намагався ініціювати провадження у ВАСУ, оскаржуючи рішення ВРЮ. ВАСУ неодноразово відмовляв у відкритті провадження, зазначаючи, що заявник при підготовці і поданні скарги не дотримався вимог [КАСУ](#).

89. Заявник звернувся до ВАСУ з позовом про визнання незаконною Постанови Верховної Ради України про його звільнення.

90. 27 червня 2012 року ВАСУ відхилив позов заявника, у зв'язку з його безпідставністю.

16. Заява № 242/13, подана Юрієм Олексійовичем СТРЕБКОВИМ

91. 24 січня 2012 року ВРЮ встановила, що заявник порушив присягу судді. ВРЮ прийняла рішення внести до Верховної Ради України подання про звільнення заявника з посади судді у зв'язку з «порушенням присяги». ВРЮ зазначила, що заявник неодноразово йшов у відпустку без відповідного погодження керівництва суду, не з'являвся на робочому місці без поважних причин, відмовлявся розглядати справи, виявляв неповагу до працівників канцелярії суду, а також не дотримувався положень законодавства стосовно подання декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру. Беручи до уваги ці факти, ВРЮ встановила, що заявник зневажливо ставився до своїх професійних обов'язків, зганьбив професію судді, а отже підлягає звільненню з посади судді.

92. 12 квітня 2012 року Верховна Рада України проголосувала за звільнення заявника та ухвалила відповідну Постанову.

93. У період з лютого по жовтень 2012 року заявник намагався ініціювати провадження у ВАСУ, оскаржуючи рішення ВРЮ. ВАСУ неодноразово відмовляв у відкритті провадження, зазначаючи, що заявник при підготовці і поданні скарги не дотримався вимог [КАСУ](#).

94. Заявник звернувся до ВАСУ з позовом про визнання незаконною Постанови Верховної Ради України щодо його звільнення.

95. 20 вересня 2012 року ВАСУ скаргу відмовив у задоволенні позову заявника у зв'язку з його безпідставністю.

17. Заява № 15073/13, подана Геннадієм Леонідовичем НЕМИНУЩИМ

96. 29 травня 2012 року ВРЮ встановила, що заявник порушив присягу судді. ВРЮ прийняла рішення внести до Верховної Ради України подання щодо звільнення заявника з посади судді за «порушення присяги». ВРЮ дійшла висновку, що, переглядаючи за нововиявленими обставинами справу, участь у якій брали місцеві органи влади, заявник припустився численних процесуальних помилок. ВРЮ вважала, що ці помилки були допущені навмисно; вони ставили під сумнів об'єктивність і неупередженість заявника, а тому є підставою для його звільнення. Заперечення заявника були відхилені як необґрунтовані.

97. Заявник оскаржив рішення ВРЮ до ВАСУ.

98. 21 червня 2012 року проект Постанови Верховної Ради України щодо звільнення заявника з посади судді не було підтримано більшістю депутатів Верховної Ради.

99. 4 липня 2012 року ВАСУ відхилив позов заявника про визнання рішення ВРЮ незаконним. Заявник стверджує, що повний текст рішення він отримав у період з 24 до 26 липня 2012 року.

100. 5 липня 2012 року Верховна Рада України проголосувала за звільнення заявника та ухвалила відповідну Постанову.

101. Заявник звернувся до ВАСУ з позовом про визнання Постанови Верховної Ради України незаконною.

102. 4 вересня 2012 року ВАСУ розглянув справу і відхилив позов заявника як безпідставний. Він зазначив, що рішення ВРЮ від 29 травня 2012 року вже було розглянуто ВАСУ. ВАСУ також встановив, що процедура звільнення заявника Верховною Радою України, а також відповідна Постанова, ухвалена нею, були законними.

18. Заява № 57154/13, подана Наталією Григорівною СЕРЕДНЬОЮ

103. 16 жовтня 2012 року ВРЮ встановила, що заявниця порушила присягу судді. ВРЮ прийняла рішення внести до Верховної Ради України подання щодо звільнення заявниці з посади судді за «порушення присяги». У рішенні ВРЮ зазначалося, що заявниця як член колегії суддів брала участь у розгляді кримінальної справи та ухваленні рішення у ній. Згодом це рішення суду було частково скасоване судом вищої інстанції через те, що воно було необґрунтованим, а вирок - занадто м'яким. ВРЮ вважала, що рішення суду першої інстанції мало негативні наслідки: воно викликало обурення громадськості, оскільки кримінальна справа широко обговорювалася у засобах масової інформації. ВРЮ дійшла висновку, що заявниця знехтувала вимогами процесуального законодавства, а її дії під час розгляду кримінальної справи не були сумлінними та неупередженими, тому вона підлягає звільненню з посади. Заперечення заявниці були відхилені як необґрунтовані.

104. Заявниця оскаржила рішення ВРЮ до ВАСУ.

105. 28 лютого 2013 року ВАСУ відхилив позов заявниці у зв'язку з його безпідставністю. Серед іншого ВАСУ зазначив, що ВРЮ неодноразово відкладала засідання у зв'язку з неявкою заявниці та належним чином повідомляла заявницю про засідання.

106. 23 травня 2013 року Верховна Рада України проголосувала за звільнення заявниці та ухвалила відповідну Постанову.

II. ВІДПОВІДНЕ НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

A. Конституція України в редакції від 28 червня 1996 року

107. Відповідна частина [статті 19](#) Конституції України передбачає таке:

«... Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України».

B. Кодекс адміністративного судочинства України в редакції від 6 липня 2005 року (далі - КАСУ)

108. [Частина 3](#) статті 2 КАСУ передбачає таке:

«3. У справах щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень адміністративні суди перевіряють, чи прийняті (вчинені) вони:

...

(3) обґрунтовано, тобто з урахуванням усіх обставин, що мають значення для прийняття рішення (вчинення дії);

(6) розсудливо;

(7) з дотриманням принципу рівності перед законом...

(8) пропорційно, зокрема з дотриманням необхідного балансу між будь-якими несприятливими наслідками для прав, свобод та інтересів особи і цілями, на досягнення яких спрямоване це рішення (дія); ...».

109. [Частиною другою](#) статті 11 КАСУ передбачено, що суд розглядає адміністративні справи не інакше як за позовною заявою, поданою відповідно до цього Кодексу. Суд не може виходити за межі позовних вимог, окрім випадків, якщо це необхідно для повного захисту прав, свобод та інтересів сторін чи третіх осіб, про захист яких вони просять.

110. [Частинами першою](#) та [третьою](#) статті 160 КАСУ передбачено, що адміністративний суд ухвалює постанову негайно після закінчення судового розгляду (частина перша). У виняткових випадках залежно від складності справи складення постанови у повному обсязі може бути відкладено на строк не більш як п'ять днів з дня закінчення розгляду справи,

однак суд повинен проголосити у тому самому засіданні, в якому закінчився розгляд справи, вступну та резолютивну частини постанови (частина третя).

111. Відповідно до [частин першої](#) і [другої](#) статті 167 КАСУ судове рішення проголошується прилюдно негайно після виходу суду з нарадчої кімнати. На вимогу особи, яка бере участь у справі, суд у цей самий день видає копію постанови (або її вступної та резолютивної частин). У разі проголошення в судовому засіданні лише вступної та резолютивної частин постанови суд повідомляє час, коли особи, які беруть участь у справі, можуть одержати копію постанови в повному обсязі. Суд складає повний текст постанови у строк, передбачений [частиною третьою](#) статті 160 цього Кодексу.

С. Інші положення національного законодавства

112. [Законом України](#) «Про статус суддів» в редакції від 15 грудня 1992 року (яка втратила чинність 30 липня 2010 року) передбачено, що вперше призначений суддя в урочистій обстановці приймає присягу такого змісту: «Урочисто присягаю чесно і сумлінно виконувати обов'язки судді, здійснювати правосуддя, підкоряючись тільки закону, бути об'єктивним і справедливим».

113. Інші положення національного законодавства можна знайти у тексті рішення у справі [«Олександр Волков проти України»](#) (Oleksandr Volkov v. Ukraine), заява № 21722/11, пп. 56-77, ECHR 2013).

114. 08 квітня 2014 року Верховна Рада України ухвалила [Закон України](#) «Про відновлення довіри до судової влади в Україні», який набув чинності 11 квітня 2014 року. [Частина третя](#) Розділу II, який має назву «Прикінцеві і перехідні положення», передбачає, зокрема, що з дня набрання чинності цим Законом повноваження членів Вищої ради юстиції, крім тих, які перебувають у цьому органі за посадою, припиняються, а новий склад ВРЮ формується відповідно до закону.

Д. Нещодавні зміни у національному законодавстві

115. 2 червня 2016 року Верховна Рада України внесла зміни до [Конституції України](#) щодо правосуддя (які набули чинності 30 вересня 2016 року, крім положення, що стосується юрисдикції Міжнародного кримінального суду, яке набирає чинності через три роки з дня, наступного за днем опублікування цих змін). Того ж дня Верховна Рада України ухвалила новий [Закон України](#) «Про судоустрій і статус суддів» (який набув чинності 30 вересня 2016 року, крім деяких перехідних положень, які набули чинності раніше). У пояснювальних записках до обох проектів Закону зазначалося, що у проектах Законів враховано всі ключові рекомендації Європейської комісії за демократію через право (далі - Венеціанська комісія), які стосуються судоустрою та статусу суддів. Ці рекомендації стосувалися принципів створення та діяльності органів, відповідальних за суддівську професію, забезпечення деполітизації призначення та звільнення суддів, а також посилення незалежності судової гілки влади.

116. У [«Прикінцевих і перехідних положеннях»](#) Закону «Про внесення змін до Конституції» передбачено, що з моменту набуття чинності цим Законом припинення повноважень і звільнення суддів здійснюватиметься відповідно до цих змін до Конституції України; Міністр юстиції України та Генеральний прокурор України припиняють свої повноваження як члени Вищої ради юстиції; інші члени Вищої ради юстиції, призначені до набрання чинності цим Законом, здійснюють повноваження членів Вищої ради правосуддя протягом строку їхніх повноважень, але не довше, ніж до 30 квітня 2019 року.

ПРАВО

І. ОБ'ЄДНАННЯ ЗАЯВ

117. 3 огляду на схожість заяв Суд вважає, що з метою належного відправлення правосуддя заяви слід об'єднати відповідно до [пункту 1](#) правила 42 Регламенту Суду.

II. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ СТАТЕЙ 6 ТА 8 КОНВЕНЦІЇ

118. Заявники скаржились за статтею 6 Конвенції на те, що провадження стосовно їхнього звільнення були несправедливими та суперечили принципу незалежного і безстороннього суду. Деякі заявники прямо чи опосередковано скаржились за статтею 8 Конвенції, що звільнення значним чином вплинуло на їхнє приватне життя.

119. Беручи до уваги висновки у справі «Олександр Волков проти України» (Oleksandr Volkov v. Ukraine), заява №21722/11, пп. 165-187, ECHR 2013), Суд вирішив, що з метою єдиного підходу та рівного захисту прав людини скарги за статтею 8 Конвенції слід розглядати в усіх заявах.

120. Відповідні частини пункту 1 статті 6 і статті 8 Конвенції передбачають таке:

Стаття 6 (Право на справедливий суд)

«Кожен має право на справедливий ... розгляд його справи ... незалежним і безстороннім судом, ... який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру ...».

Стаття 8 (Право на повагу до приватного і сімейного життя)

«1. Кожен має право на повагу до свого приватного ... життя... .

2. Органи державної влади не можуть втручатись у здійснення цього права, за винятком випадків, коли втручання здійснюється згідно із законом і є необхідним у демократичному суспільстві в інтересах національної та громадської безпеки чи економічного добробуту країни, для запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб».

А. Прийнятність

1. Доводи сторін

121. Уряд посилався на висновки Суду у справі «Олександр Волков» (згадана вище, пункти 123-130) і стверджував, що усі заявники не були зобов'язані оскаржувати до суду рішення про їх звільнення, оскільки такі провадження не забезпечили б ефективний перегляд їхніх справ. Уряд наполягав на тому, що усі заявники пропустили шестимісячний строк подання заяви до Суду, який починається з дня винесення ВРЮ рішень у їхніх справах.

122. Заявники не погоджувались з цим та стверджували, що їхні скарги були прийнятними.

2. Оцінка Суду

(а) Щодо вичерпання національних засобів правового захисту

123. Суд зазначає, що деякі заявники не звернулися належним чином до суду для розгляду їх справ або не вжили усіх необхідних заходів для завершення судового розгляду справ на національному рівні. Уряд не надав жодних заперечень щодо невичерпання національних засобів юридичного захисту, натомість зазначаючи, що судовий розгляд був неефективним. Заперечення Уряду ґрунтувались на правилі шести місяців, яке розглядається далі. Суд наголошує на тому, що межі розгляду питання щодо дотримання заявником правила вичерпання національних засобів правового захисту обмежуються лише запереченнями Уряду (див., наприклад, рішення у справі «Котій проти України» (Kotiy v. Ukraine), заява № 28718/09, п. 37, від 5 березня 2015 року). З цього випливає, що відповідні заяви не можуть бути відхилені у зв'язку з невичерпанням національних засобів правового захисту.

(б) Щодо заперечення Уряду стосовно правила шести місяців

124. Як було зазначено, Уряд стверджував, що відлік шестимісячного строку, передбаченого пунктом 1 статті 35 Конвенції, має починатися з дня винесення ВРЮ рішень у

справах заявників, оскільки судовий розгляд їхніх справ був би ефективним засобом правового захисту.

125. Суд нагадує, що, як правило, перебіг шестимісячного строку розпочинається з дня винесення остаточного рішення у процесі вичерпання національних засобів юридичного захисту. Однак, коли з самого початку зрозуміло, що у заявника відсутні будь-які ефективні засоби захисту, перебіг строку починається з дати здійснення дії чи вжиття заходу, що оскаржуються, або з дня, коли заявнику стало відомо про таку дію або її вплив чи шкоду. У випадку, якщо заявник використовує існуючий засіб юридичного захисту і лише згодом дізнається про обставини, які обумовлюють його неефективність, у цілях [пункту 1](#) статті 35 виправданим може бути відлік строку з дати, коли заявник вперше дізнався або міг дізнатися про такі обставини (див. рішення у справі «Варнава та інші проти Туреччини» (Varnava and Others v. Turkey) [ВП], заяви №№ 16064/90, 16065/90, 16066/90, 16068/90, 16069/90, 16070/90, 16071/90, 16072/90 і 16073/90, п. 157, ECHR 2009, з наступними посиланнями).

126. Рішення ВРЮ та Верховної Ради України щодо звільнення заявників могли бути оскаржені до національних судів. І хоча згодом Суд у справі [«Олександр Волков проти України»](#) (згадана вище, пп. 123-130) піддав критиці провадження щодо перегляду, не можна беззаперечно стверджувати, що на час подій неефективність перегляду була очевидною для заявників і до них не слід було вдаватися. Навпаки, Суд вважає, що за обставин цієї справи намагання заявників вирішити проблему за допомогою наявного засобу юридичного захисту не може використовуватись проти них (див., *mutatis mutandis*, рішення у справі «Волошин проти України» (Voloshyn v. Ukraine), заява № 15853/08, п. 42, від 10 жовтня 2013 року). За цих обставин заявники обґрунтовано очікували завершення судового провадження, навіть якщо таке провадження не відповідало вимогам ефективності відповідно до [Конвенції](#) (див., *mutatis mutandis*, рішення у справі [«Каверзін проти України»](#) (Kaverzin v. Ukraine), заява № 23893/03, п. 99, від 15 травня 2012 року).

127. Такі міркування рівною мірою стосуються також деяких заявників, які очікували на результати перегляду судом лише Постанови Верховної Ради України щодо їхнього звільнення. Ці заявники мали усі підстави припускати, що такі постанови були вирішальними у питанні припинення їхнього працевлаштування. Дійсно, за умови відсутності Постанови Верховної Ради України про звільнення, факту звільнення не було б, суддя продовжив би працювати, незважаючи на негативне рішення ВРЮ, і не можна було б стверджувати, що його/її справа остаточно вирішена. У зв'язку з цим у контексті правила «шести місяців» цим заявникам не можна дорікати за те, що вони оскаржували остаточне рішення у справі про їхнє звільнення та очікували на результати відповідних проваджень.

128. Відтак Суд відхиляє заперечення Уряду за цією підставою. Він також зазначає, що жодних інших питань, пов'язаних з правилом «шести місяців», не виникає. Винятком є лише одна заява, згадана нижче.

(с) Щодо правила «шести місяців» стосовно заяви п. Кормушина (№ 68443/11)

129. Суд наголошує на тому, що у випадку, коли заявник має право на отримання екз оффіціо письмової копії остаточного рішення національного суду, мету і ціль [пункту 1](#) статті 35 Конвенції буде найкращим чином дотримано шляхом обчислення шестимісячного строку з дати отримання письмового судового рішення, а у випадках, коли національне законодавство не передбачає такого отримання, Суд вважає за доцільне в якості відправної точки використовувати дату, у яку рішення було остаточно сформульовано, тобто коли сторони беззаперечно мали можливість ознайомитись з його змістом (див., серед інших рішень, ухвалу щодо прийнятності у справі «Огюз проти Туреччини» (<...>), № 14040/10, п. 31, від 5 листопада 2013 року, з наступними посиланнями). У випадку, коли суд публічно проголосив резолютивну частину остаточного рішення та надав коротке усне пояснення його причин, а заявник лише згодом отримав можливість ознайомитись з письмовим обґрунтуванням такого рішення, саме ця остання дата вважається початком перебігу

шестимісячного строку (див. рішення у справі «П'єтка проти Польщі» (<...>), заява № 34216/07, пп. 44-46, від 16 жовтня 2012 року).

130. Пан Кормушин стверджував, що 6 квітня 2011 року ВАСУ проголосив лише вступну та резолютивну частину свого рішення, лист з повним текстом рішення йому було надіслано 5 травня 2011 року, а отримав він його 7 травня 2011 року.

131. Беручи до уваги докази, надані заявником, а також відсутність будь-яких матеріалів, наданих Урядом, які б спростовували ці докази, Суд визнає твердження заявника правдоподібними і вважає, що до 7 травня 2011 року він не був належним чином проінформований про підстави та причини остаточного рішення. Відповідно, цю дату потрібно вважати початком перебігу шестимісячного строку. Враховуючи, що до Суду заяву було подано 26 жовтня 2011 року, заявник не пропустив шестимісячний строк.

(d) Висновок

132. Суд зазначає, що ці скарги заявників не є явно необґрунтованими у розумінні [підпункту «а»](#) пункту 3 статті 35 Конвенції. Суд також зазначає, що вони не є неприйнятними з будь-яких інших підстав. Тому вони мають бути визнані прийнятними.

В. Суть

133. Заявники наполягали на своїх скаргах.

134. Уряд не надав жодних коментарів щодо суті.

1. [Пункт 1](#) статті 6 Конвенції

135. Щодо скарг заявників за [пунктом 1](#) статті 6 Конвенції на те, що національні органи, розглядаючи справи заявників, не були незалежними і неупередженими, Суд посилається на висновки у справі [«Олександр Волков проти України»](#) (згадана вище, пп. 109-131). У цій справі Суд встановив, що провадження у ВРЮ і Верховній Раді України характеризувалося великою кількістю системних і загальних недоліків, які поставили під сумнів принципи незалежності та неупередженості, а подальший перегляд справи судом не усунув ці недоліки. Суд вважає, що згадані висновки є однаково застосовними до заяв, що розглядаються.

136. Суд зазначає, що у справах п. Корзаченка (№ 4588/11) та п. Ковзеля (№ 35336/11) подання ВРЮ про звільнення заявників було внесено Президентові України, а не до Верховної Ради, для ухвалення остаточного рішення про їх звільнення. Оскільки ця частина процесу прийняття рішень була покладена на Президента України, який був наділений значними виконавчими повноваженнями, видається, що цей етап провадження на національному рівні не забезпечив основних гарантій судового процесу, як правило, передбачених [статтею 6](#) Конвенції. Суд вважає, що ця відмінна особливість проміжного етапу складної національної процедури не впливає на загальний висновок про те, що принципи незалежності і неупередженості не були забезпечені на національному рівні.

137. Суд постановляє, що було порушення [пункту 1](#) статті 6 Конвенції щодо усіх заявників у зв'язку з недотриманням принципів незалежності і неупередженості.

2. [Стаття 8](#) Конвенції

138. Суд має встановити, чи порушило звільнення заявників їхнє право на повагу до приватного життя. У справі [«Олександр Волков»](#) (згадана вище, пп. 166-167 та 173-185) Суд встановив, що звільнення заявника з посади судді становило втручання у його приватне життя, а також, що таке втручання не відповідало вимогам «якості закону», а тому не було правомірним у розумінні [статті 8](#) Конвенції. Ці висновки застосовні до заяв, що розглядаються, і Суд не вбачає причин відступати від них.

139. Таким чином, було порушення [статті 8](#) Конвенції щодо усіх заявників.

III. ІНШІ СТВЕРДЖУВАНІ ПОРУШЕННЯ [КОНВЕНЦІЇ](#)

140. Заявники подали інші скарги. Зокрема, посилаючись на різні положення [Конвенції](#), деякі заявники скаржились на таке: їхнє право на доступ до суду було несправедливо обмежено; провадження тривали надто довго; не було дотримано принципів юридичної визначеності, рівності сторін, «суду, встановленого законом», а також принципу відкритості судового розгляду; рішення у їхніх справах були незаконними та не були належним чином обґрунтовані та вмотивовані; їм не було забезпечено право на ефективний засіб юридичного захисту; їхні майнові права було порушено; їхнє звільнення порушило їхню свободу вираження поглядів; органи влади не дотрималися принципу *ne bis in idem*; а провадження щодо їхнього звільнення були дискримінаційними.

141. Беручи до уваги факти справи, зауваження сторін та наведені вище висновки за [пунктом 1 статті 6](#) і [статтею 8](#) Конвенції, Суд вважає, що у заявах, які розглядаються, було визначено основні правові питання. Таким чином, він постановляє, що немає необхідності ухвалювати окреме рішення за іншими скаргами (див., серед інших рішень, рішення у справі «Варнава та інші», згадане вище, пп. 210-211, а також «Центр юридичних ресурсів від імені Валентина Кимп'яну» (<...>) [ВП], заява № 47848/08, п. 156, ЄСПЛ 2014, з наступними посиланнями).

IV. ЗАСТОСУВАННЯ [СТАТЕЙ 41](#) І [46](#) КОНВЕНЦІЇ

142. [Стаття 41](#) Конвенції передбачає таке:

«Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливу сатисфакцію».

143. [Стаття 46](#) Конвенції передбачає таке:

«1. Високі Договірні Сторони зобов'язуються виконувати остаточні рішення Суду в будь-яких справах, у яких вони є сторонами.

2. Остаточне рішення Суду передається Комітетові Міністрів, який здійснює нагляд за його виконанням. ...».

А. Заходи загального та індивідуального характеру

144. Посилаючись на рішення у справі [«Олександр Волков»](#) (згадане вище, пп. 199-202 і 205-208), деякі заявники просили Суд вказати Уряду на необхідність вжиття заходів загального характеру для реформування системи дисциплінарної відповідальності суддів в Україні, а також вжиття заходів індивідуального характеру шляхом поновлення їх на посадах.

145. Уряд зазначив, що з метою реформування системи дисциплінарної відповідальності суддів в Україні було вжито значних законодавчих заходів. Уряд стверджував, що після подій, які відбулися у лютому 2014 року і призвели до надзвичайної зміни в державній владі в Україні, відбулась позитивна тенденція у напрямку захисту прав людини, зокрема, прав суддів. У якості прикладу Уряд навів справу п. Ковзеля (заява № 35336/11), якого було поновлено на посаді. Таким чином, Уряд стверджував, що може самостійно вирішити питання вжиття заходів індивідуального характеру.

146. Щодо заходів загального характеру Суд вважає, що відповідно до його вказівки на вжиття заходів загального характеру у справі [«Олександр Волков»](#) немає необхідності робити аналогічну вказівку у цій справі. Відповідно скарга заявників щодо заходів загального характеру має бути відхилена.

147. Щодо прохання вжиття заходів індивідуального характеру, а саме поновлення заявників на посадах, у великій кількості справ, в яких було встановлено, що національні провадження суперечили [Конвенції](#), Суд постановляє, що найбільш прийнятною формою компенсації було б відновлення національного провадження (див., наприклад, рішення у справі «Хусейн та інші проти Азербайджану» (Huseyn and Others v. Azerbaijan), заяви №

35485/05, 45553/05, 35680/05 і 36085/05, п. 262, від 26 липня 2011 року, з наступними посиланнями). У справі [«Олександр Волков»](#) Суд зазначив, що відновлення національного провадження не було належним заходом. Беручи до уваги обставини, що призвели до порушень, а також необхідність проведення масштабної реформи системи дисциплінарної відповідальності суддів, Суд у тій справі дійшов висновку про відсутність підстав вважати, що справу заявника у найближчому майбутньому буде переглянуто відповідно до принципів Конвенції і надав Уряду вказівку забезпечити поновлення заявника на посаді (див. рішення у справі [«Олександр Волков»](#), згадане вище, пп. 207 і 208).

148. Суд зазначає, що станом на сьогодні в Україні впроваджується повномасштабна судова реформа, яка включає внесення змін до [Конституції України](#) та законів України, а також інституційні зміни. У зв'язку з цим Суд не в змозі на даний час оцінити ефективність відновлення національного провадження, якщо заявники цього вимагатимуть. Проте, враховуючи обсяг та обставини заяв, що розглядаються, не можна дійти висновку, що ці істотно нові обставини роблять відповідні національні провадження *prima facie* даремними і безрезультатними. Таким чином, Суд не дотримується підходу, обраного у справі [«Олександр Волков»](#) (вище, п. 208) щодо вказівки про вжиття заходів індивідуального характеру, та відхиляє відповідне прохання.

В. Шкода

1. Матеріальна шкода

149. Більшість заявників вимагали виплати різних сум відшкодування матеріальної шкоди, заявляючи, що вони втратили доходи та пільги, у тому числі пенсії, на які вони б мали право після досягнення пенсійного віку.

150. Стосовно вимог щодо шкоди, якої заявники вже зазнали, Уряд вважав, що деякі з вимог були повністю необґрунтованими, а інші містили неправильні розрахунки або не були підтверджені доказами. Крім того, Уряд закликав Суд відхилити вимоги заявників щодо відшкодування будь-яких майбутніх втрат, стверджуючи, що ця частина вимог була повністю гіпотетичною і спекулятивною. У зв'язку з цим Уряд послався на рішення у справі «Ільхан проти Туреччини» (*Ilhan v. Turkey*) ([ВП], заява № 22277/93, п. 109, ЄСПЛ 2000-VII), в якій вимогу заявника щодо компенсації витрат на медичне лікування у майбутньому було відхилено.

151. Суд повторює, що повинен існувати чіткий причинно-наслідковий зв'язок між заявленою заявниками шкодою та порушенням [Конвенції](#). У відповідних справах це може стосуватися компенсації у зв'язку з втраченим доходом (див. рішення у справі «Куріч та інші проти Словенії» (<...>) (справедлива сатисфакція) [ВП], заява № 26828/06, п. 81, ЄСПЛ 2014). У цій справі Суд встановив, що національні провадження, які стосувались звільнення заявників, порушили Конвенцію. Таким чином, між порушенням Конвенції і втраченим доходом заявників існує причинно-наслідковий зв'язок.

152. Відкритими залишаються, по-перше, питання щодо методу, який заявники використали для визначення суми компенсації у зв'язку із завданою їм матеріальною шкодою, і, по-друге, щодо доказів, наданих на підтвердження вказаних вимог.

153. Суд зазначає, що фактично невстановлений характер шкоди, що виникла в результаті порушення, може перешкодити точно підрахувати суми, необхідні для повного відшкодування (*restitutio in integrum*) завданої заявнику матеріальної шкоди. Однак компенсацію може бути присуджено, незважаючи на велику кількість непередбачуваних у процесі підрахунку майбутньої шкоди обставин, хоча чим більшим стає проміжок часу, тим більш невизначеним є зв'язок між порушенням і завданою шкодою. Питанням, яке необхідно вирішити у таких справах, є рівень справедливої сатисфакції у зв'язку з уже понесеною або майбутньою матеріальною шкодою, яку буде присуджено заявнику, що є питанням, яке Суд вирішує на власний розсуд на засадах справедливості (див. рішення у справі «Начова та інші

проти Болгарії» (Nachova and Others v. Bulgaria) [ВП], заяви №№ 43577/98 і 43579/98, п. 171, ЄРПЛ 2005-VII).

154. Заявники обґрунтовували свої розрахунки припущеннями, що вони працюватимуть до досягнення пенсійного віку, після чого вони матимуть право на отримання пенсії. Проте не були враховані різні непередбачувані обставини, які могли б спростувати таке припущення (наприклад, втрата працездатності, звільнення, пониження на посаді, зміна заробітної плати або розміру пенсії). По-друге, після звільнення заявники не були позбавлені можливості працевлаштуватись на нових місцях, не зважаючи на те, що запис про їх звільнення накладав певні обмеження і міг негативно вплинути на їхні перспективи пошуку нової роботи. У той же час дохід, отриманий після звільнення на новому місці роботи або з інших джерел, необхідно було б вивчити і врахувати при визначенні суми матеріальної шкоди, завданої звільненням. У зв'язку з цим Суд зазначає, що деякі заявники, визначаючи розмір завданої їм матеріальної шкоди, надали інформацію про доходи, отримані на новому місці роботи, яке вони знайшли після їхнього звільнення. Зрештою, зазначена вище можливість поновлення заявників на посадах значним чином впливає на оцінку втрат у майбутньому.

155. Розглянувши зауваження сторін і наявні докази, Суд, ухвалюючи рішення на засадах справедливості, присуджує пані Л. Васиній 8000 євро відшкодування матеріальної шкоди, понесеної у період з 2012 по 2014 рік (включно). Суд відхиляє інші вимоги щодо відшкодування матеріальної шкоди з тієї підстави, що вони є необґрунтованими і спекулятивними.

2. Моральна шкода

156. Більшість заявників вимагали різні суми відшкодування моральної шкоди. Уряд заперечував ці вимоги, стверджуючи, що вони були необґрунтованими. Суд вважає, що заявникам було завдано моральної шкоди, для відшкодування якої недостатньо одного лише встановлення у цьому рішенні факту порушення [Конвенції](#). Суд, ухвалюючи рішення на засадах справедливості, присуджує заявникам, які у цій частині подали вимоги, суми компенсації, зазначені у [Додатку II](#).

С. Судові та інші витрати

157. Більшість заявників також вимагали відшкодування судових та інших витрат, понесених під час проваджень у Суді.

158. Уряд зазначав, що ці вимоги є надмірними.

159. Згідно з практикою Суду заявник має право на компенсацію судових та інших витрат, лише якщо буде доведено, що такі витрати були фактичними і неминучими, а їхній розмір - обґрунтованим. У цій справі, з огляду на наявні документи та зазначені вище критерії, Суд вважає за доцільне присудити такі суми відшкодування:

(а) одинадцятьом заявникам, яких представляв Європейський центр захисту прав людини, розташований у Лондоні (далі - ЄЦЗПЛ), як це зазначено у [Додатку II](#), має бути присуджено спільно суму у розмірі 11000 євро відшкодування судових та інших витрат, понесених під час проваджень у Суді;

(б) Пані Л. Васиній має бути присуджено 600 євро компенсації судових та інших витрат, понесених під час провадження у Суді.

160. Суми, вказані у цьому розділі, повинні бути виплачені безпосередньо на банківські рахунки представників заявників (див., наприклад, рішення у справі «Хрістови проти Болгарії» (Hristovi v. Bulgaria), заява № 42697/05, п. 109, від 11 жовтня 2011 року, а також «Сінгартійський та інші проти Болгарії» (Singartiyski and Others v. Bulgaria), заява № 48284/07, п. 54, від 18 жовтня 2011 року).

D. Пеня

161. Суд вважає за належне призначити пеню на підставі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Вирішує* об'єднати заяви.

2. *Оголошує* скарги за [пунктом 1](#) статті 6 Конвенції (щодо принципу незалежного і безстороннього суду) прийнятними.

3. *Оголошує* скарги за [статтею 8](#) Конвенції (щодо права на повагу до приватного і сімейного життя) прийнятними.

4. *Постановляє*, що було порушення [пункту 1](#) статті 6 Конвенції стосовно усіх заявників у зв'язку з недотриманням принципів незалежності та безсторонності.

5. *Постановляє*, що було порушення [статті 8](#) Конвенції стосовно усіх заявників.

6. *Постановляє*, що немає необхідності розглядати інші скарги на предмет їх прийнятності та щодо суті.

7. *Постановляє*, що:

(а) упродовж трьох місяців від дня, коли це рішення стане остаточним відповідно до [пункту 2](#) статті 44 Конвенції, держава-відповідач має сплатити заявникам суми, зазначені у [Додатку II](#), а також додатково суми будь-яких податків, що можуть нараховуватись; ці суми мають бути конвертовані у валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;

(b) суми відшкодування судових та інших витрат мають бути сплачені безпосередньо на банківські рахунки представників заявників;

(c) зі впливом зазначеного тримісячного строку і до остаточного розрахунку на зазначені вище суми нараховуватиметься простий відсоток (simple interest) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в цей період, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

8. *Відхиляє* решту вимог заявників щодо справедливої сатисфакції.

Учинено англійською мовою та повідомлено письмово 19 січня 2017 року відповідно до пунктів 2 та 3 [правила 77](#) Регламенту Суду.

Заступник Секретаря		Мілан БЛАШКО	
Голова		Ангеліка НУССБЕРГЕР	
			Додаток I
№ заяви та ім'я заявника	Рік народження заявника	Місце проживання заявника	Дата подання заяви
5114/09 Андрій Володимирович КУЛИКОВ	1967	Дніпро	21/12/2008
4588/11 Володимир Миколайович	1976	Обухів	13/01/2011

КОРЗАЧЕНКО			
9740/11 Олег Володимирович БАЧУН	1960	Київ	8/02/2011
12812/11 Сергій Михайлович КОНЯКІН	1962	Голованівськ	11/02/2011
20554/11 Людмила Іванівна СТАСОВСЬКА	1958	Кам'янське	20/03/2011
35336/11 Петро Олегович КОВЗЕЛЬ	1970	Київ	6/06/2011
68443/11 Кирило Олександрович КОРМУШИН	1979	Київ	26/10/2011
75790/11 Лілія Анатоліївна ВАСІНА	1958	Дніпро	01/12/2011
78241/11 Ігор Іванович БАРАНЕНКО	1969	Київ	16/12/2011
5678/12 Ігор Анатолійович БОНДАРЕНКО	1967	Бориспіль	20/01/2012
11775/12 Ніна Дмитрівна БАБИЧ	1972	Київ	23/02/2012
21546/12 Олександр Миколайович РОЗДОБУДЬКО	1964	Березань	04/04/2012
54135/12 Лідія Володимирівна ТОКАР	1956	Вінниця	18/08/2012
65207/12 Олександр Анатолійович ШКІНДЕР	1962	Генічеськ	22/09/2012

77810/12 Олександр Іванович ВОЛВЕНКО	1967	Генічеськ	17/10/2012
242/13 Юрій Олексійович СТРЕБКОВ	1967	Генічеськ	29/11/2012
15073/13 Геннадій Леонідович НЕМИНУЩІЙ	1963	Слов'янськ	22/02/2013
57154/13 Наталія Григорівна СЕРЕДНЯ	1978	Кривий Ріг	27/08/2013

Додаток II				
№ заяви та ім'я заявника	Представник	Сума відшкодування матеріальної шкоди	Сума відшкодування моральної шкоди	Сума відшкодування судових та інших витрат
5114/09 Андрій Володимирович КУЛИКОВ	Представник відсутній	0	0	0
4588/11 Володимир Миколайович КОРЗАЧЕНКО	Представник відсутній	0	5 000	0
9740/11 Олег Володимирович БАЧУН	Європейський центр захисту прав людини (EHRAC)	0	5 000	Див. пункт 159(а) рішення
12812/11 Сергій Михайлович КОНЯКІН	Представник відсутній	0	0	0
20554/11 Людмила Іванівна СТАСОВСЬКА	Європейський центр захисту прав людини (EHRAC)	0	5 000	Див. пункт 159(а) рішення
35336/11 Петро Олегович	Європейський центр захисту	0	5 000	Див. пункт

КОВЗЕЛЬ	прав людини (EHRAC)			159(а) рішення
68443/11 Кирило Олександрович КОРМУШИН	Європейський центр захисту прав людини (EHRAC)	0	5 000	Див. пункт 159(а) рішення
75790/11 Лілія Анатоліївна ВАСІНА	І. Фомін	8 000	5 000	600
78241/11 Ігор Іванович БАРАНЕНКО	Європейський центр захисту прав людини (EHRAC)	0	5000	Див. пункт 159(а) рішення
5678/12 Ігор Анатолійович БОНДАРЕНКО	Представник відсутній	0	5 000	0
11775/12 Ніна Дмитрівна БАБИЧ	Європейський центр захисту прав людини (EHRAC)	0	5 000	Див. пункт 159(а) рішення
21546/12 Олександр Миколайович РОЗДОБУДЬКО	Представник відсутній	0	5 000	0
54135/12 Лідія Володимирівна ТОКАР	Європейський центр захисту прав людини (EHRAC)	0	5 000	Див. пункт 159(а) рішення
65207/12 Олександр Анатолійович ШКІНДЕР	Європейський центр захисту прав людини (EHRAC)	0	0	Див. пункт 159(а) рішення
77810/12 Олександр Іванович ВОЛБЕНКО	Європейський центр захисту прав людини (EHRAC)	0	5 000	Див. пункт 159(а) рішення
242/13 Юрій Олексійович СТРЕБКОВ	А. Корчевний	0	0	0

15073/13 Геннадій Леонідович НЕМИНУЦЬЙ	Європейський центр захисту прав людини (ЕНРАС)	0	5 000	Див. пункт 159(а) рішення
57154/13 Наталія Григорівна СЕРЕДНЯ	Європейський центр захисту прав людини (ЕНРАС)	0	5 000	Див. пункт 159(а) рішення

Публікації документа

- **Офіційний вісник України** від 19.09.2017 — 2017 р., № 73, стор. 90, стаття 2263